

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут математики, економіки і механіки

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра менеджменту та математичного моделювання ринкових процесів

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра

(ступінь вищої освіти)

на тему: «Економічне регулювання використання природних ресурсів і охорони навколишнього середовища»

«Економічне регулювання використання природних ресурсів і охорони навколишнього середовища»

«Economic regulation of natural resources and environmental protection»

Виконала: студент заочної форми навчання
напряму підготовки 6.030601 Менеджмент
Божатарник Антон Володимирович

Керівник д.е.н., професор Садченко О.В. _____

(підпис)

Рецензент к.е.н., с.н.с. ІПРЕЕД НАН України Золотов В.І.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ __ від _____ 2017 р.

Завідувач кафедри

_____ Садченко О.В..

(підпис)

Захищено на засіданні ЕК № 2

протокол № __ від _____ 2017 р.

Оцінка _____ / _____ / _____

(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

(підпис)

Головченко О.М.

Одеса – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ.....	5
Концептуальні основи розвитку екологічного компонента соціальної відповідальності підприємства	5
1.2. Роль екологічно-відповідального бізнесу на шляху до сталого бізнесу.....	11
1.3. Ресурсозбереження в системі економіко-екологічного механізму та його тенденції в економіці України	14
1.4. Екологічна безпека - загальні поняття	25
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПАТ «МИРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОКОМБІНАТ».....	32
2.1. Організаційно-економічна характеристика ПАТ «Миронівський хлібопродукт».....	34
2.2. Оцінка екологічної відповідальності ПАТ «Миронівський хлібопродукт».....	41
2.3. Ресурсозбереження та екологічна безпека в системі ПАТ Миронівський хлібопродукт	46
РОЗДІЛ 3 ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ І ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА	54
3.1 Логіко-структурний підхід до оцінювання екологічного стану регіону	54
3.2 Комплексне оцінювання екологічної безпеки регіону	69
3.3 Створення інформаційно-аналітичного центру оцінювання екологічної безпеки регіону	76
ВИСНОВКИ	87
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91

ВСТУП

Питання взаємодії бізнесу, влади та суспільства частіше за все лежить у площині концепції корпоративної соціальної відповідальності (corporate social responsibility). Мова йде про те, що організації враховують інтереси суспільства, покладаючи на себе відповідальність за вплив їх діяльності на зацікавлені сторони суспільної сфери. Бізнес добровільно проводить заходи, які спрямовані на підвищення якості життя працівників та їх сімей, а також місцевої громади і суспільства в цілому.

Останнім часом все більше набувають актуальності питання екологічної відповідальності бізнесу, що обумовлено загрозою техногенних та екологічних катастроф. Мова йде про добровільну розробку та здійснення компаніями програм природоохоронного характеру. Особливої актуальності питання екологічної відповідальності бізнесу набувають в розрізі концепції сталого розвитку, яка охоплює три основні аспекти: економічний, соціальний та екологічний. Передові країни світу володіють значним досвідом у сфері екологічної відповідальності бізнесу, про що свідчить наявність комплексних державних та міжнародних природоохоронних програм, законів та інших нормативних документів, які регламентують захист навколишнього середовища. Крім того, багато корпорацій розробили та впровадили власні екологічні стандарти, які частіше за все встановлюють більш жорсткі вимоги до екологічної відповідальності, ніж державні нормативні акти.

Дослідженню екологічної відповідальності бізнесу присвячені роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, у тому числі Віннікової Т. О., Гаєвської М. В., Гасій В. В., Грішньої О. А., Косякової І. В., Крупіної Н. Н., Пахомової Н. В., Потравного І. М., Пусенкової Н. М., Салдаєвої М. М., Янковської А. А., а також Banerjee S. B., Schaefer A., Harvey B., Porter M. E., vander Linde C., Scheltegger S., Figger F. та ін.

Саме екологічна компонента соціальної відповідальності потребує дослідження в аспекті сталого розвитку соціально-економічних систем, адже

від збереження та гармонійного розвитку екосистеми залежить наявність життя в світі. Діапазон даної компоненти варіюється від охорони праці на підприємстві та створення безпечних умов праці до підвищення екологічності виробництва, яке повинно базуватися на скороченні негативного впливу на оточуюче середовище та підвищення ефективності ресурсоспоживання та енергозбереження, яке стосується кожного індивіда окремо, громад та суспільства в цілому.

Основною метою дипломної роботи є визначення теоретико – прагматичних засад, обґрунтування основних напрямів формування та розвитку екологічної відповідальності бізнесу в Україні.

Досягнення зазначеної мети обумовило необхідність постановки та розв'язання комплексу завдань:

- дослідити сутність основи розвитку екологічного компонента соціальної відповідальності підприємства;
- визначити роль екологічно-відповідального бізнесу на шляху до сталого розвитку;
- визначити значення екологічної безпеки;
- навести організаційно-економічну характеристику ПАТ «Миронівський хлібопродукт»;
- проаналізувати екологічну відповідальність ПАТ «Миронівський хлібопродукт»;
- навести напрями впровадження екологічної відповідальності в вітчизняну практику менеджменту підприємств;
- розглянути систему ресурсозбереження та екологічна безпека в системі ПАТ Миронівський хлібопродукт
- запропанувати проект створення системи контролю екологічної безпеки на підставі використання логіко-структурного підходу.

Об'єкт дослідження - ПАТ «Миронівський хлібопродукт».

Предмет дослідження – екологічний компонент соціальної відповідальності підприємства.

ВИСНОВКИ

Корпоративна соціальна відповідальність - добровільна ініціатива власника компанії або засновників організації з розробки і реалізації певних соціально-спрямованих, неприбуткових заходів, що мають на меті якісне покращення зовнішнього для компанії або організації середовища.

Корпоративна соціальна відповідальність можлива за умови досягнення стійкого розвитку самостійних і відповідальних компаній та організацій, що відповідає їх довгостроковим інтересам, сприяє досягненню соціального миру, безпеки, благополуччя громадян, збереженню навколишнього середовища, дотриманню прав людини.

Концепція екологічної відповідальності органічно поєднує у собі елементи концепції сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності.

Концепцію екологічної відповідальності поділяють на дві складові: корпоративну та індивідуальну. Корпоративна екологічна відповідальність орієнтує бізнес-структури на те, що повинна існувати глобальна відповідальність перед екологічною системою планети, а це означає відповідальність кожної окремої як виробничої, так і не виробничої організації за стан довкілля.

Для досягнення сталого розвитку країни екологічна відповідальність має бути не поодинокими випадками, а має стати життєвою філософією для суспільства, підприємств та влади. Йдеться про мінімізацію екологічного навантаження від розвитку та зростання суб'єктів реального сектору економіки.

Бізнес має додержуватись вимог екологічної безпеки, що є невідсеиною складовою системи економічної безпеки держава взагалі.

На нашу думку, екологічна відповідальність бізнесу як складова корпоративної соціальної відповідальності може внести вклад у розв'язання екологічних проблем, що назривають, та запобігти можливим конфліктам у

взаємовідносинах бізнесу, суспільства і влади, сприйняття вітчизняних товаровиробників на міжнародному рівні.

Об'єктом нашого дослідження є ПАТ «Миронівський хлібопродукт».

ПАТ «Миронівський хлібопродукт» (МХП, Компанія) – це вертикально-інтегрована компанія, лідер з виробництва м'яса птиці в Україні.

Коефіцієнти ліквідності свідчать, що платоспроможність ПАТ "МКХ" є низькою. Однак, ступінь ліквідності різних елементів поточних активів істотно відрізняється, можна допустити, що не всі активи будуть негайно реалізовані або ж реалізовані по повній вартості, у результаті чого можлива загроза поліпшення фінансового стану підприємства.

Питання охорони навколишнього природного середовища є одними із пріоритетних у діяльності МХП. Компанія розробила декілька програм у сфері охорони довкілля. Природоохоронну роботу кожного підприємства групи компаній «МХП» здійснює або штатний еколог, або особа, призначена наказом відповідальною за охорону довкілля.

Дуже складна екологічна ситуація в Україні потребує комплексного впровадження цінностей екологічної відповідальності на всіх рівнях – від державного до особистісного.

Напрямки формування екологічної відповідальності бізнесу:

- раціонального та економного використання природних ресурсів на основі активного впровадження інноваційних технологій;
- здійснення заходів щодо запобігання псуванню, забрудненню, виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища;
- застосування біологічних, хімічних методів поліпшення якості природних ресурсів;
- здійснення господарської діяльності без порушення екологічних прав інших осіб;
- збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду, що підлягають особливій охороні.

Важливою складовою підвищення ефективності виробництва є ресурсозбереження, вирішення чого забезпечується відповідним економічним механізмом.

Елементами цього механізму є: запровадження внутрішньогосподарських ринкових відносин, економічне стимулювання виробництва та праці, обґрунтування фінансового забезпечення інвестиційних процесів, регулювання міжгалузевих відносин, забезпечення інноваційного розвитку виробництва, екологічності виробництва.

Питання енерго- та ресурсозбереження є надзвичайно актуальними для сучасних українських промислових підприємств, ресурсоємність продукції яких від 1,5 до 5 разів перевищує закордонні аналоги.

Ресурсозберігаюча та енергозберігаюча діяльність вкрай важлива як для держави в цілому, так і кожного підприємства окремо. Ефективне впровадження процесів ресурсозбереження на промислових підприємствах, безумовно, позитивно позначиться на екологічному стану економіці всієї країни.

Система екологічної безпеки та система ресурсозбереження на МХП концентрується у вигляді системи біобезпеки.

Для ефективної реалізації проектів підприємств в екологічній сфері потрібна державна підтримка, суттєве підвищення екологічної свідомості населення, розвиток співпраці підприємств з місцевими громадами в регіонах присутності.

Необхідним структурним інституціональним об'єктом має бути державна служба екологічної безпеки яку доцільно створити у кожному регіоні. Для розробки проекту створення такої служби доцільно використовувати логіко-структурний підхід.

В основу комплексного оцінювання екологічної безпеки регіону покладено положення логіко-структурного підходу, що добре себе зарекомендували у такій галузі знань як управління проектами, такий підхід

розглядає систему як цілісність і ґрунтується на здійсненні систематичному аналізі процесів структурування системи.

Комплексність оцінювання екологічної безпеки регіону забезпечується внаслідок використання індикаторів, згрупованих в такий спосіб – узагальнювальні індикатори, індикатори фізичної, економічної та соціальної екологічної безпеки.

Комплексне оцінювання екологічної безпеки регіону потребує відповідного інформаційно-аналітичного супроводу, під яким розуміється проектна діяльність, котру можна ідентифікувати як одну з функцій регіональних органів державної влади, що охоплює комплекс інформаційних, аналітичних та організаційних заходів щодо упорядкування дій, спрямованих на досягнення мети та вирішення завдань забезпечення екологічної безпеки регіону. Мета і завдання такого супроводу мають бути узгоджені з метою та завданнями забезпечення екологічної безпеки держави в цілому. Це може бути досягнуто шляхом створення інформаційно-аналітичного центру оцінювання екологічної безпеки регіону як дорадчого органу в структурі органів місцевого самоврядування.

Удосконалення організації інформаційно-аналітичного супроводу забезпечення екологічної безпеки регіону може бути розкрито в декількох аспектах, а саме: в організаційному аспекті його створення передбачає розбудову системи забезпечення екологічної безпеки регіону на засадах соціального діалогу та партнерства органів державної влади, місцевого самоврядування та наукових установ; в соціальному аспекті його створення стосується задоволення очікувань населення щодо усунення загроз екологічної безпеки регіону; в економічному аспекті – забезпечення науково-обґрунтованого та регуляторно-узгодженого інформаційно-аналітичного підґрунтя розділів стратегії соціально-економічного розвитку регіону, що стосуються забезпечення екологічної безпеки регіону.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амосов О.Ю., Проблема ресурсозбереження в Україні та шляхи її вирішення / О.Ю.Амосов, Н.Л.Гавкалова // Теорія та практика державного управління. – Вип. 3 (34), 2011. - С. 1-5
2. Баландіна І. С. Управління ресурсозбереженням на підприємствах будівельної галузі / І. С. Баландіна // Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку : матер. XIII міжнародн. наук.-практ. конф – Дніпропетрівськ : ІМА –прес, 2011. – С. 294–295.
3. Близький Р.С. Ресурсозбереження в системі управління витратами металургійного підприємства // Торгівля і ринок України: Темат. зб. наук. пр. – Донецьк: ДонДУЕТ. 2005. – Вип. 19, т.4 – С.16-23.
4. Близький Р.С. Оцінка ефективності ресурсозберігаючих заходів у чорній металургії // Економічний вісник Національної гірничої академії. – 2004. - № 3. - С. 49-57.
5. Борисенко О.Є. Аналіз та оцінка забезпечення основними ресурсами виробничої діяльності металургійних підприємств України / О.Є. Борисенко // Економіка промисловості. – 2013. – № 1–2.
6. Білик А.С. Екологічний менеджмент на промислових підприємствах України: зміст та сутність поняття / А.С. Білик // Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. - 2012. - № 12. - С. 49-64.
7. Вовк І. Особливості формування організаційно-економічного механізму ресурсозбереження в умовах соціально-економічної трансформації підприємств / І. Вовк, О. Погайдак // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2012. — Вип. 2 (7). — С. 315-326.
8. Грищук В.К. Соціальна відповідальність: навчальний посібник. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 152 с.
9. Грішнова О. Впровадження екологічної відповідальності в практику менеджменту вітчизняних підприємств / О. Грішнова, О. Брінцева // Вісник

Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. – 2013. – № 10 (151). – С. 12–18.

10. Грішнова О.А. Екологічний вектор соціальної відповідальності / О.А. Грішнова, В.П. Думанська // Економіка і управління. – 2011. – № 3. – С. 32–38.

11. Іванов М.І. Ресурсозабезпечення промисловості України / М.І. Іванов, Л.Т. Хижняк, Д.В. Липницький // Економіка промисловості. – 1999. – № 1–3. – С. 30–37

12. Іванова Т.В. Принципи державної політики екологічного та ресурсозберігаючого розвитку України в умовах глобалізації / Т.В. Іванова // Інвестиції: практика та досвід. – № 2/2011. – С. 96-100

13. Козенков Д.Є. Аналіз стану чорної металургії України: сучасні проблеми та шляхи розвитку [Електронний ресурс] / Д.Є. Козенков, О.В. Цимбалюк // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2225>.

14. Корінев В. Л. Сутність поняття ресурсозбереження та шляхи підвищення ефективності на металургійних підприємствах / В. Л. Корінев, М. С. Карпуніна // Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво. - 2014. - № 3. - С. 67-70.

15. Костенко О.К. Формування економічного механізму управління діяльністю з ресурсозбереження авіапромислових підприємств / О.К. Костенко. // Проблеми системного підходу в економіці. – Київ, НАУ. – 2014. № 46. – С. 114-120.

16. Котлер Ф., Лі Н. Корпоративна соціальна відповідальність .Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства/Пер. з англ. С.Яринич. - К.: Стандарт, 2005. - 302с.

17. Косякова И. В. Влияние стейкхолдеров на повышение экологической ответственности бизнеса организации в условиях рыночной конкуренции / И. В. Косякова // Вестник. Самарского государственного университета. – 2012. – № 7. – С. 52-53

18. Ляшенко І. О. Особливості та перспективи розвитку ресурсозбереження в Україні [Електронний ресурс] / І. О. Ляшенко. // Ефективна економіка. - 2012. - № 11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_11_13

19. Мних О.Б. Актуальні проблеми забезпечення ресурсозбереження на промислових підприємствах в конкурентній економіці// Мних О.Б., Іванова Д.О. / Матеріали 4 Міжнародної науково-практичної конференції « Якість економічного розвитку : глобальні та локальні аспекти», 24-25 травня 2012р., с. 11-12

20. Норіцина Н.І. Екологічна безпека діяльності як індикатор соціальної відповідальності підприємства / Н.І. Норіцина // Економіка підприємства: теорія та практика: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (12 жовтня 2012 р.). – Київ: КНЕУ, 2012. – С. 309–311.

21. Огородник В.В. Вплив екологічного компонента соціальної відповідальності на економіку країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-7-2015/15-vipusk-7-veresen-2015-r/1293->

22. Офіційний веб-сайт ПАТ «МХП» [Електронний ресурс]. – Реім доступу: <http://www.mhp.com.ua/uk/about>

23. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

24. Ресурсозбереження та економічний розвиток України: Формування механізмів переходу суб'єктів господарювання України на базі ресурсозберігаючих технологій : [монографія] / [за заг. ред. к.е.н., доц. І. М. Сотник]. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 551 с.

25. Ресурсономіка: теоретичні та прикладні аспекти [Монографія] / [Андрушків Б. М., Вовк Ю. Я., Погайдак О. Б. та ін.]. – Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф», 2012. – 456 с.

26. Сотник І. М. Управління розвитком ринку ресурсозбереження в Україні: проблеми і перспективи [Текст] / І.М. Сотник, Ю. О. Мазін //

Всеукраїнський наукововиробничий журнал «Сталий розвиток». – 2011. – № 1. – С. 3-8.

27. Сотник І. Про макроекономічні наслідки ресурсозбереження / І. Сотник // Економіка України. - 2009. - N 10. - С. 27-35

28. Старицька О.П. Ресурсозбереження в системі економічного механізму підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія: економіка. – 2005.– № 18. – С. 199-205.

29. Старицька О.П. Структурна характеристика ринкових важелів ресурсозбереження // Агроінком. – 2005. – № 7. – С.67-69.

30. Смачило В. В. Теоретичні аспекти сестейнового розвитку: екологічна

та соціальна відповідальність бізнесу / В. В. Смачило, В. Ю. Халіна // Економічний форум. - 2016. - № 2. - С. 77-81.

31. Смоленніков Д. О. Роль стейкхолдерів у запровадженні екологічної відповідальності підприємств / Д. О. Смоленніков // Вісник Сумського державного університету. Серія : Економіка. - 2015. - № 4. - С. 12-1

32. Смоленніков Д.О. Роль екологічної відповідальності бізнесу на шляху сталого розвитку / Д.О. Смоленніков // Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». – 2013. – № 4. – С. 35–39.

33. Смоленніков Д. О. Роль екологічної відповідальності бізнесу на шляху до сталого розвитку / Д. О. Смоленніков // Вісник Сумського державного університету. Сер. : Економіка. - 2013. - № 4. - С. 35-39.

34. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: моногр. / за ред. А.М. Колота. – К.: КНЕУ, 2012. – 501 с.

35. Туркина Л. В. Мониторинг как средство повышения эффективности функционирования учебно-воспитательного комплекса: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Туркина Л. В. — М., 2000. — 197 с.

36. Фесенко І.А. Методологія ресурсозбереження у вугільній галузі / І.А. Фесенко // Теоретичні та прикладні питання економіки зб. наук. Пр. – К. :

Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2010. – Вип. 2. – С. 280–286.

37. Фоменко О. Р. Дослідження шляхів і резервів ресурсозбереження на підприємстві / Фоменко О. Р., Гречко А. В. // Актуальні проблеми економіки та управління : збірник наукових праць молодих вчених. – 2013. – Вип. 7.

38. Черних О.В. Управління соціальною відповідальністю на великих підприємствах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / О.В. Черних. – Донецьк, 2012. – 24 с.

39. Шаповал А. І. Методичні підходи до формування ефективної системи управління ресурсозбереженням на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: essuir.sumdu.edu.ua

40. Шевчук А. В. Социальная роль бизнеса в моделях корпоративного управления / А. В. Шевчук // SPERO. Социальная политика: экспертиза, рекомендации, обзоры. – 2005. – № 2. – С. 17–26.

41. Юзик Л.О. Підходи щодо оцінки впливу КСВ на показники діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Л.О. Юзик. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2010_3/Yuzik.pdf.

42.. Экономическая безопасность: новая парадигма формирования и обеспечения : [монография] / [под ред. Э. М. Сороко, И. А. Белоусовой, Т. И. Егоровой-Гудковой]. — Одесса: ИКТ, 2011. — 544 с.

43. Яценко Л. О. Статистичний моніторинг цін у будівництві на базі якісної та кількісної інформації: дис. ... кандидата екон. наук : 08.00.10 / Яценко Л. О. — Київ, 2010. — 188 с.

44. http://news.zn.ua/SOCIETY/ukraina_stala_44-ou_v_mire_po_kachestvu_produktov_pitaniya-105275.html

45. <http://uk.wikipedia.org>

46. <http://www.agroru.com/news/631184.htm>

47. <http://www.akorda.kz>

48. <http://www.kharkivoda.gov.ua>

49. <http://www.lex.bg>

50. <http://www.liga.net/smi/show.html?id=147841>
51. <http://www.parlament.am>
52. <http://www.parlament.ge>
53. <http://www.pravo.by>
54. <http://www.president.md>
55. Project Cycle Management. Integrated Approach and Logical Framework, European Commission, DG VIII, 1993.
56. Rome Declaration on World Food Security [Electronic resource]. — Mode of access : http://www.feedingminds.org/fileadmin/templates/feedingminds/pdf/13_less3.pdf. — Сайт міжнародної ініціативи "Боротьба з голодом через освіту".
57. Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development. [Electronic recourse] – Available at: <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I>
58. .European Commisions. Environment. Implementation of Community environmental legislation. [Electronic recourse] – Available at: http://ec.europa.eu/environment/legal/implementation_en.ht